

Sygn. akt IV KK 426/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 lutego 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Włodzimierz Wróbel

Protokolant Klaudia Binienda

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Roberta Tarsalewskiego,
w sprawie **A.K.**

w przedmiocie wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 2 lutego 2021 r.,

kasacji, wniesionej przez obrońcę

od wyroku Sądu Okręgowego w K.

z dnia 24 marca 2020 r., sygn. akt IX Ka (...),

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w B. VI Zamiejscowy Wydział
Karny z siedzibą w K.

z dnia 17 września 2019 r., sygn. akt VI K (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania w postępowaniu
odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem łącznym z dnia 17 września 2019 r., sygn. akt VI K (...), Sąd Rejonowy w B. VI Zamiejscowy Wydział Karny z siedzibą w K. ustalił, że A. K. był skazany wyrokami tego Sądu:

1. z dnia 27 czerwca 2018 r. w sprawie VI K (...) za przestępstwa z art. 278 § 1 k.k., art. 284 § 2 k.k. i art. 270 § 1 k.k. na karę łączną roku pozbawienia oraz karę łączną grzywny w wysokości 150 stawek dziennych po 10 zł każda, częściowo zmienionym wyrokiem Sądu Okręgowego w K. z dnia 28 grudnia 2018 r. w sprawie IX Ka (...) poprzez uchylenie obowiązku naprawienia szkody,

2. z dnia 7 lutego 2019 r. w sprawie VI K (...) za przestępstwo z art. 284 § 2 k.k. na karę 2 lat pozbawienia wolności i karę grzywny w wysokości 200 stawek dziennych po 10 zł każda,

i na podstawie art. 569 § 1 k.p.k., art. 85 § 1 i 2 k.k. oraz art. 86 § 1 k.k. połączył opisane kary pozbawienia wolności i grzywny i orzekł wobec skazanego karę łączną 3 lat pozbawienia wolności oraz karę łączną grzywny w wysokości 200 stawek dziennych, przy określeniu wysokości jednej stawki dziennej grzywny na kwotę 10 złotych (pkt I).

Na podstawie art. 576 § 1 k.p.k. orzekł, iż w części nie objętej wyrokiem łącznym, opisane wyżej wyroki podlegają odrębnemu wykonaniu (pkt II).

Zaskarżając wyrok Sądu pierwszej instancji „w części dotyczącej pkt I”, obrońca skazanego, na podstawie art. 427 § 2 k.p.k. oraz art. 438 pkt 4 k.p.k. zarzucił „rażącą niewspółmierność orzeczonej kary łącznej pozbawienia wolności, poprzez orzeczenie kary łącznej pozbawienia wolności w oparciu o zasadę kumulacji, w sytuacji gdy w sprawie istniały istotne okoliczności łagodzące dla skazanego, które powinny być wzięte pod uwagę przy wymiarze kary łącznej – w tym przede wszystkim zachowanie skazanego po osadzeniu w zakładzie karnym, co potwierdza pozytywna opinia z Zakładu Karnego w Ł., a także czasowa i rodzajowa zbieżność czynów za jakie został skazany A. K., co prowadzi do wniosku, że kara łączna 3 lat pozbawienia wolności jest karą rażąco surową niedającą się zaakceptować w realiach niniejszej sprawy.” W konsekwencji tego zarzutu obrońca wniósł o „zmianę zaskarżonego wyroku poprzez orzeczenie kary łącznej 2 lat

pozbawienia wolności przy pozostawieniu orzeczonej kary grzywny zgodnie z zasadą pełnej absorpcji lub o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania”.

Po rozpoznaniu wywiedzionej apelacji, Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 24 marca 2020 r., sygn. akt IX Ka (...), utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie.

Orzeczenie Sądu odwoławczego zaskarżone zostało kasacją obrońcy skazanego w całości. Skarżący zarzucił wyrokowi „rażącą obrazę przepisów postępowania mającą istotny wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie:

1. art. 433 § 1 i § 2 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. w zw. z art. 438 pkt 2, 3 oraz 4 k.p.k. polegającą na bezkrytycznym zaakceptowaniu przez Sąd Okręgowy w K. niewątpliwie nieprawidłowej oceny materiału dowodowego poczynionej przez Sąd I instancji w odniesieniu do całkowitego pominięcia kwestii łączności przedmiotowo - podmiotowej pomiędzy czynami przypisanymi skazanemu wyrokami stanowiącymi podstawę do wydania wyroku łącznego oraz dowolnej oceny faktów związanych z zachowaniem skazanego podczas odbywania kary, które to zachowanie należy określić jako pozytywne i prowadzące do przyjęcia pozytywnej prognozy kryminologicznej oraz penitencjarnej i przez to brak należytej kontroli odwoławczej zastosowania tego drugiego przepisu (tj. art. 7 k.p.k.) w toku przeprowadzonego postępowania apelacyjnego, przy jednoczesnym ogólnym powoływaniu się na poprawność orzeczenia Sądu I instancji w granicach przedmiotowych swobodnej oceny dowodów i faktycznym nie odniesieniu się do zarzutów sformułowanych w skardze apelacyjnej, a przez to utrzymanie w mocy zaskarżonym orzeczeniem wyroku łącznego Sądu I instancji wydanego z poważnym naruszeniem przepisów o postępowaniu skutkującego błędami w ustaleniach faktycznych,

2. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. polegającą na nie rozpoznaniu w ogóle istoty zarzutów podniesionych w apelacji, albowiem Sąd Okręgowy w K. w sporządzonym uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie odniósł się do przedmiotu rozpoznania stosowanie do wymagań określonych dyspozycją art. 457 § 3 k.p.k., co implikuje wniosek, iż w niniejszej sprawie miał miejsce tzw. efekt przeniesienia w następstwie nie dostrzeżenia istniejących uchybień wyroku Sądu I instancji, czego

skutkiem było nie podzielenie przez Sąd II instancji zarzutów apelacji, co w konsekwencji doprowadziło do wydania orzeczenia obarczonego uchybieniami, które przeniknęły do postępowania odwoławczego z orzeczenia Sądu Rejonowego,

3. art. 457 k.p.k. w zw. z art. 424 k.p.k. w zw. z art. 458 k.p.k. poprzez faktyczne nie sporządzenie merytorycznego uzasadnienia wyroku przez Sąd odwoławczy, albowiem wprowadzenie przez ustawodawcę regulacji obligującej Sąd do zwięzłego sporządzania uzasadnienia orzeczenia na urzędowym formularzu nie zwalania Sądu odwoławczego od sporządzenia merytorycznego uzasadnienia w sprawie gdzie niezbędne przecież pozostaje w obecnym stanie prawnym odniesienie się on do przedmiotu i treści środka zaskarżenia, podczas gdy uzasadnienie sporządzone w sprawie w zasadzie nie zawiera merytorycznej treści i przez to de facto uniemożliwiona jest jego kontrolę odwoławczą na etapie kasacyjnym,

4. art. 571 § 1 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. poprzez dowolną i oderwaną od realnych faktów ocenę materiału dowodowego przez Sąd odwoławczy, w tym całkowite pominięcie dowodu z opinii penitencjarnej Dyrektora Zakładu Karnego w Ł. z dnia 3 października 2019 r. przedłożonej na etapie postępowania odwoławczego, z której jasno wynika, iż wobec skazanego należy postawić pozytywną prognozę kryminologiczną oraz penitencjarną i przez to powielenie dowolnej i wadliwej oceny zachowania skazanego po popełnieniu przestępstw i podczas odbywania przez niego kary pozbawienia wolności poczynionej przez Sąd Rejonowy, w sytuacji gdy zachowanie to należy ocenić pozytywnie i absolutnie nie uzasadniało ono stosowania zasady kumulacji przy kształtowaniu wymiaru kary łącznej, a uchybienie to, którego dopuścił się Sąd I instancji zostało zaaprobowane przez Sąd odwoławczy.”

Na zakończenie skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w całości i utrzymanego nim w mocy orzeczenia Sądu pierwszej instancji (w całości) i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w postępowaniu pierwszoinstancyjnym.

Odpowiadając pisemnie na kasację prokurator wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie, ze względu na treść art. 536 k.p.k., niezbędne będzie określenie granic zaskarżenia wyroku Sądu odwoławczego, a tym samym granic rozpoznania kasacji. W apelacji wskazano, że przedmiotem zaskarżenia jest pkt I wyroku Sądu Rejonowego, a zatem rozstrzygnięcie przesądzające o materialnej podstawie łączenia kar oraz o wymiarze kar łącznych, co mogłoby sugerować, iż orzeczenie zaskarżone zostało w całości. Zważywszy jednak na podniesiony zarzut apelacyjny oraz zawarty w zwyczajnym środku zaskarżenia wniosek postulujący zmianę wyłącznie wysokości kary łącznej pozbawienia wolności, jest oczywiste, że wyrok Sądu pierwszej instancji zaskarżony został tylko w zakresie rozstrzygnięcia o karze łącznej pozbawienia wolności. Oznacza to, że użyte w kasacji sformułowanie „w całości” odnosi się do wyroku Sądu Okręgowego utrzymującego w mocy rozstrzygnięcie o wysokości łącznej kary pozbawienia wolności.

Podstawowym obowiązkiem sądu odwoławczego jest rozpoznanie sprawy w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów i rozważenie wszystkich wniosków i zarzutów wskazanych w środku odwoławczym (art. 433 k.p.k.). W wypadku przeprowadzenia w toku postępowania odwoławczego postępowania dowodowego obowiązkiem sądu jest dokonanie oceny zgromadzonych dowodów i rozstrzygnięcie o ich znaczeniu dla kontrolowanych ustaleń faktycznych i innych skarżonych elementów orzeczenia. Analiza treści wyroku Sądu Okręgowego w K. prowadzi do wniosku, iż nie uczynił on zadość powyższym wymaganiom.

Nadmiernie rozbudowane zarzuty kasacyjne sprowadzają się w istocie do tego, że:

- Sąd odwoławczy nie rozpoznał zwyczajnego środka odwoławczego, a w szczególności zupełnie pominął kwestie rodzajowej i czasowej zbieżności zbiegających się czynów oraz nienależycie ocenił opinię o skazanym uzyskaną w postępowaniu pierwszoinstancyjnym,

- całkowicie pominął dowód w postaci opinii penitencjarnej dyrektora Zakładu Karnego w Ł. z dnia 3 października 2019 r., przedłożonej na etapie postępowania odwoławczego, która pozwala na sformułowanie wobec skazanego pozytywnej prognozy penitencjarnej i kryminologicznej.

Odczytanym w przedstawiony sposób zarzutom nie można odmówić słuszności. W podniesionym w apelacji zarzucie rażącej niewspółmierności kary zakwestionowano trafność zastosowanej przez Sąd pierwszej instancji zasady kumulacji zbiegających się kar pozbawienia wolności. W ocenie skarżącego, Sąd Rejonowy pominął czasową i rodzajową zbieżność przestępstw przypisanych skazanemu oraz pozytywną opinię z zakładu karnego. Odnosząc się do tego zarzutu Sąd Okręgowy ograniczył się do stwierdzenia, że:

- Sąd pierwszej instancji uwzględnił wszystkie przesłanki wynikające z art. 85a k.k., które należy brać pod uwagę przy orzekaniu kary łącznej,
- przepis art. 53 k.k. nie ma zastosowania przy orzekaniu kary łącznej wyrokiem łącznym,
- opinia o skazanym została oceniona prawidłowo, ponieważ wynika z niej, że prognoza kryminologiczno – społeczna jest negatywna, co oznacza, że proces resocjalizacji skazanego nie został zakończony.

Lakoniczność wywodu zawartego w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie pozwala na jednoznaczne rozstrzygnięcie czy Sąd odwoławczy pominął kwestię związku przedmiotowo - podmiotowego zbiegających się przestępstw, czy też uznał, iż z perspektywy treści art. 85a k.k. kwestia ta nie może być brana pod uwagę przy orzekaniu kary łącznej wyrokiem łącznym. Niezależnie od powodu zaniechania Sądu Okręgowego w tej mierze, opisaną sytuację ocenić należy jako rażąco obrazę przepisów regulujących postępowanie odwoławcze, w szczególności w kontekście wymagań wynikających z art. 433 § 2 k.p.k. Przepis art. 85a k.k. stanowi, że orzekając karę łączną, sąd bierze pod uwagę przede wszystkim cele zapobiegawcze i wychowawcze, które kara ma osiągnąć w stosunku do skazanego, a także potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa. Przywołana regulacja stanowi zatem, że wymierzając karę łączną sąd kieruje się

przede wszystkim dyrektywami prewencji generalnej i indywidualnej. Użycie w tekście prawnym wyrażenia „przede wszystkim” wyklucza możliwość przyjęcia, że dyrektywy prewencji indywidualnej i generalnej są jedynymi, które należy brać pod uwagę przy orzekaniu kary łącznej. W szczególności, przy wymiarze kary łącznej sąd musi kierować się także związkiem przedmiotowo – podmiotowym między zbiegającymi się przestępstwami, który może mieć zasadnicze znaczenie dla określenia zasady łączenia kar. Im ściślejszy jest ten związek, tym bardziej rozważyć należy możliwość zastosowania absorpcji czy asperacji, przy założeniu, że pełna absorpcja bądź kumulacja winny mieć – co do zasady – charakter wyjątkowy [zob. m.in. V. Konarska – Wrzosek (red.), Kodeks karny. Komentarz, wyd. III – LEX, teza 5 do art. 85a; S. Żółtek (w:) Kodeks karny. Część ogólna. Tom II (red. M. Królikowski, R. Zawłocki), Warszawa 2015, s. 498 – 500]; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 6 grudnia 2018 r., II AKa 532/18, LEX nr 2690776; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 24 maja 2018 r., II AKa 49/18, LEX nr 2531896].

Odnosząc się do zarzutu związanego z treścią opinii o skazanym (k – 14), stanowiącej podstawę orzeczenia sądu pierwszej instancji, Sąd Okręgowy trafnie dostrzegł, że w jej konkluzji stwierdzono, iż prognoza kyminologiczno – społeczna kształtuje się negatywnie. Sąd nie odniósł się jednak do zarzutu w kontekście licznych okoliczności wynikających z opinii, a przywołanych w uzasadnieniu apelacji, pozytywnie charakteryzujących skazanego (trudno za wystarczające uznać stwierdzenie, że „Sąd właściwie dostrzegł i rozważył okoliczności wskazane w opinii o skazanym”).

Opisane zaniechania pozostają w sprzeczności z obciążającym Sąd odwoławczy obowiązkiem wynikającym z art. 433 § 2 k.p.k. i stanowią rażącą obrazę prawa procesowego. Pominięcie kwestii związku przedmiotowo – podmiotowego zbiegających się przestępstw oraz oceny zachowania skazanego w trakcie odbywania kary mogło mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego rozstrzygnięcia, ponieważ okoliczności te mogły rzutować na wymiar kary łącznej pozbawienia wolności.

W toku postępowania odwoławczego przeprowadzono dowód z nowej, pochodzącej z dnia 3 października 2019 r., opinii o skazanym (k – 35 – 38), na co wskazuje zapis w protokole rozprawy odwoławczej (k – 67) i pkt 2.1.1.1. uzasadnienia zaskarżonego wyroku. Dowód ten został uznany za wiarygodny (pkt 2.2.1 uzasadnienia), jednak treść tego dokumentu została w istocie zignorowana, skoro pozwolił on na ustalenie jedynie tego, że „skazany w izolacji więziennej zachowuje się poprawnie i wymaga dalszych oddziaływań”. Wprawdzie w konkluzji opinii wskazano, że „na obecnym etapie odbywania kary skazany wymaga dalszych oddziaływań mających na celu zinternalizowanie norm społeczno moralnych oraz ugruntowania poczucia odpowiedzialności”, to jednak Sąd odwoławczy całkowicie pominął okoliczności przedstawione w tej części opinii, która opisuje przebieg resocjalizacji skazanego, wskazuje na zmianę jego zachowania, deklarowanie chęci odbywania kary w systemie programowanego oddziaływania, zatrudnienie nieodpłatne poza zakładem karnym w systemie bez konwojenta i odbycia szkolenia zawodowego, co w konsekwencji pozwoliło na sformułowanie pozytywnej prognozy penitencjarnej. Zignorowanie przez Sąd odwoławczy tej części opinii stanowiło, jak słusznie podniesiono w kasacji, rażące naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. przepisów art. 7 i 410 k.p.k., które mają zastosowanie w postępowaniu odwoławczym w wypadku, gdy sąd odwoławczy przeprowadza postępowanie dowodowe i ocenia dowody stanowiące podstawę rozstrzygnięcia. Również i to uchybienie mogło mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego kasacją wyroku, ponieważ nie można wykluczyć, że omawiana opinia, oceniona w zgodzie z art. 7 k.p.k., mogła rzutować na kwestę zasadności apelacji, a w konsekwencji na rozstrzygnięcie o karze łącznej pozbawienia wolności.

Kierując się powyższym należało uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę Sądowi Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. W toku ponowionego postępowania Sąd będzie zobowiązany do rzetelnego rozpoznania wniesionego środka odwoławczego, z uwzględnieniem poczynionych wyżej uwag.

